

IMPERIALISMI-VIHKOT 1

*Kirjoitettu vv. 1915—1916 venäjän,
saksan, ranskan, englannin
ja muilla kielillä*

*Julkaistu ensi kerran vv. 1933—1938
XXII, XXVII, XXVIII, XXIX, XXX
ja XXXI Lenin-kokoelmassa.
„8” vihko julkaistu ensi kerran
v. 1938 „Proletarskaja Revoljutsija”
aikakauslehden 9. numerossa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*

„α”
(„ALFA”)

VIHKO

Sisältö

(1)

α-vihko. Ss. 1—48

Uusin taloustieteellinen kirjallisuus

Sisältö:

- 1—3*. Loppuosa *Schulze-Gaevernitzistä* („*Yhteiskuntataloudesta*”) + 31—35 (Vogelstein).
4. Alustelma artikkeliin taistelusta „suota” vastaan. ((Merkintöjä kautskylaisuudesta.))
5. Kirjallisuusviitteitä.
6. Ravesteijn Balkanin ongelmasta („*Die Neue Zeit*”, 1913).
- 7—8. *Werner* keskittymisestä Ruhrin vuoriteollisuudessa („*Die Neue Zeit*”, 1913).
9. Meyer (pääoman sijoitus) ja kirjallisuusviitteitä.
10. —
- 11—12. *Liefmann* Frankfurtin metallikaupasta.
- 13—14. Porvarilliset oppineet taistelusta imperialismia vastaan. („*Alistetut rodut*”).
15. Moride — „*Toiminimet haaraosastoinen*”.
16. Kirjallisuusviitteitä.
17. *Idem*.
18. *Schilder*. „*Weltwirtschaftliches Archivin*” 5. osa (ei hänen teoksensa).
19. Merkintöjä „*Nashe Slovo*sta”...
20. —

---

* Leninin käsikirjoitusvihkon sivunumerot. *Toim.*

21. Kirjallisuusviitteitä.
 22. Osakeyhtiöiden pääomien määrät.
 23—28. *Kestner*. „Järjestymispakko”.
 29. Wieniläinen „Arbeiter-Zeitung” Wienin pankeista.
 30. „The Annals of the American Academy”.
 31—35. Viimeiset otteet „Yhteiskuntataloudesta”.
 36. —
 37. Kirjallisuusviitteitä.
 38. *Stillich*. „Raha ja pankkitoimi”.
 +41—42.
 39—40. *Liefmann*. „Kartellit ja trustit”.
 43—48. „Yhteiskuntataloudesta”... (*Schulze-Gaevernitz*).

{ +1—3 }
 ja 31—35 }

Kirjallisuusviitteitä:

s. 5.	s. 21 + 32	s. 44.
s. 9.	s. 37 NB	s. 46.
s. 17 + 16.	s. 38.	s. 48.

ALUSTELMA

ARTIKKELIIN TAISTELUSTA „SUOTA” VASTAAN

(MERKINTÖJÄ KAUTSKYLAISUUDESTA)²

4) *Taistelumme „suota” vastaan.*

Suo = K. Kautsky, Huysmans etc.

Plehanovin, Hyndmanin, Heinen ja K. Kautskyn, Vanderfelden etc. välisen eron merkitys. 2 „*vivahdetta*”. Eklektisyyttä dialektisuuden asemesta. „Keskitie”: äärimmäisyssuuntien „sovittelua”, selvän, määrittelyn, jyrkän johtopäätöksen puuttuminen, horjuntaa.

Luokkaristiriitojen sovittaminen ja tylpistäminen *sanoissa* ja niiden kärjistyminen *käytännössä*.

Sovinnollinen suhtautuminen opportunismiin.

Teoriassa ja käytännön politiikassa esiintyvän opportunismia erottavan kuilun naamioiminen.

Luopuminen (пенегатство) „Tie valtaan“ kirjan kannasta ja Baselin manifestin *vallankumouksellisesta* sisällöstä (ja vallankumouksellisesta taktiikasta)³...

Ero käsitteissä: „marxilainen keskusta“ (=omintakeinen politiikka, omintakeiset aatteet, omintakeinen teoria) ja „suo“ (=horjuntaa, periaatteettomuutta, „kääntölava“ („Drehscheibe“), tuuliviiri).

Illegaalinen järjestö.
Toiminta sotavaeässä.
Joukkotoiminnan tukeminen ja kehittäminen.

|| *Kaavamaisista optimismia:* tapahtumien objektiivinen kehitys... kaikki *tulisi* käymään parhain päin.
NB || „Proletariaatti“ ja „luokkataistelu“ „yleensä“.
„Prosessi“

NB || vrt. Martov sosialismin „toivottomuudesta“, *jos...* opportunisti on toivotonta!!!

Tärkeintä „taistelussa suota vastaan“ pitää olla edellä mainittu *vallankumouksellisen* toiminnan hyväksyminen eikä legaalisen toiminnan ja *reformej*a tavoittelevan *taistelun* kiistäminen.

Socialismin ja syndikalismin mahdollinen yhteensulautuminen, kun rajankäynti tapahtuu uutta ja erottavampaa linjaa pitkin.

Parlamentarismi ja sen käsittäminen muulla tavalla. „Illegaalinen parlamentarismi“.

KIRJALLISUUSVIITTEITA

Zürichin kantoninkirjaston *filosofisia* teoksia: (5)
Gideon Spicker. „Luonnontieteen suhde filosofiaan“ (varsinkin versus Kant ja Langen „Materialismin historia“). 8°. Berliini 1874.
Hegel. „Fenomenologia“ (kust. Bolland. 1907).

Erich Kaufmann. „Yhdysvaltojen ulkopoliittinen mahtavuus ja siirtomaamahti”. Leipzig 1908 („Valtio- ja kansainoikeudellisissa tutkimissa”, I nide). *Oikeustieteellinen* tutkielma.

Imperialistinen politiikka on herättänyt siirtomaakysymyksen Amerikassa.

Kantoninkirjasto (Zürich).

„Journal asiatique” (Pariisi 1857 — vuoteen 1913 ja 10:nnen sarjan taulukko. + 11:s sarja, osat 1, 2.)

„Giornale della società asiatica italiana”. 1. osa (1887) — 26. osa (1913/4).

Kouznietsow. „Sivistys- ja kielitaistelu Keski-Aasiassa”. (Väitöskirja.) 8°. Pariisi 1912.

Lehmann-Haupt. „Armenia”. 8°. Berliini 1910.

Büchler. „Kongo — Leopoldin valtio”. Zürich 1912. 1914.

Fraisse. „Kongon jokialueen alusmaiden kansainvälinen asema ja niiden jako”. 1907.

Kate Brousseau. „Neekerien kasvatus Yhdysvalloissa”. Väitöskirja. Pariisi 1904. („Amerikkalaisten kirjoitelmia ja selostuksia kasvatuksesta”).

„Intian väenlasku”. (1911. Bombay 1911.)

Moffet. „Kanadan amerikkalaistaminen”. Väitöskirja. New York 1907.

Patouillet. „Amerikan imperialismi”. (Väitöskirja. Dijon 1904.)

Ed. Dettmann. „Brasilian kukoistus saksalaisten valaisemana”. 1908.

Hishida. „Japanin kansainvälinen suurvalta-asema”. New York 1905.

Lefèvre. „Rautatiet pääsy tienä Etelä-Kiinaan”. Väitöskirja. Pariisi 1902.

Russier. „Oseanian jako”. Väitöskirja. Pariisi 1905.

RAVESTEIJN BALKANIN ONGELMASTA

- 6) *W. van Ravesteijn.* „Balkanin ongelma”. „Die Neue Zeit”, 1913 (31. vuosikerta, 1. osa), 15. XI. 1912.

„Sellainen federaatio” (Balkanin maiden federaatio, Turkki mukaan luettuna) „olisi omiaan tyydyttämään tämän maantieteellisesti yhtenäisen alueen sivistystarpeet ja asettamaan voittamattoman esteen eurooppalaisen imperialismiin etenemiselle samoin kuin Venäjän maailmanvallalle. Kaikki muut Balkanin ongelman ratkaisut olisivat vain tilapäisluontoisia eivätkä voisi kauan tyydyttää kaikkien siellä asuvien rotujen ja kansojen intressejä” (s. 228). NB

„Eurooppalainen imperialismi samoin kuin tsarimikin tulevat vastustamaan tietysti kaikin voimin kaikkien Balkanin maiden federaatiota. Kummankin yhteisenä pyrkimyksenä on ollut ja on oleva näiden kansojen ja Turkin keskeisen vihamielisyyden ja kilpailun kärjistäminen, jotta niiden olisi helpompi käyttää näitä maapallon osia siirtomaa-alueina. Ymmärtävätköhän Turkin ja Balkanin valtioiden valtiomiehet yhteiset etunsa ja tekevätkö he lopun tästä hävitysodasta lähentymällä toisiaan? Elleivät he sitä tee, niin he uhraavat kansansa edut eurooppalaisen kapitalismin ja Balkanin dynastioiden etujen vuoksi” (s. 229). NB

WERNER KESKITTÄMISESTÄ RUHRIN VUORITEOLLISUUDESSA

G. Werner. „Pääoman keskittyminen Ruhrin vuoriteollisuudessa”. „Die Neue Zeit”, 1913, s. 138 (25. X. 1912). (8)
Ruhrin alue:

1) „Deutsche Bankin” ryhmä
4 henkilöä on johtajan ja neuvoston jäsenen virassa 4 pankissa:

(α)	„Deutsche Bank”	.....	kaikki 4
(β)	„Essener Kredit-Anstalt”	.....	2 heistä
(γ)	„Essener Bank-Verein”	.....	2 ”
(δ)	„Bergisch-Märkische Bank”	.....	2 ”

Tämän pankin „vaikutuspiiriin” kuuluvat kaivokset:

20 kaivosta — 6 6 2 3 3 työläistä; 18.6 milj. tonnia (1907) ||
7 2 5 9 4 työläistä; 19.3 milj. tonnia (1910) ||

2) „Dresdner Bankin” ja „Schaffhausenscher Bankverein” ryhmä 9 henkilöä on johtajan ja neuvoston jäsenen virassa kummassakin pankissa.

Tämän ryhmän vaikutusvallassa:

7 kaivosta:.. 23 269 työläistä — 5.98 milj. tonnia (1907)
27 963 työläistä — 7.2 milj. tonnia (1910)

7)

Pääoman magnaatit	Tärkeimmät pankit	Toiminimi, kalvosten lukumäärä y.m.	1910	
			Työläisiä (tuh.)	Tonnia (milj.)
4 henkeä— 4 pankin „persoonallinen liitto” Haniel	„Deutsche Bank” +3 muuta pankkia	(„Deutscher Bankkonzern”) (20 kaivosta) α	72.6	19.3
Kirdorf	„Diskontogesellschaft”	Yksityisomaisuutta ja kaivos „Gute Hoffnungshütte” (2 kaivosta) γ	35.1	9.0
Stinnes	„Diskontogesellschaft”	„Gelsenkirchener Bank Aktiengesellschaft” δ (1)	34.4	8.5
	„Berliner Handelsgesellschaft”	Yksityisomaisuutta ja „Deutsch-Luxemburger” δ (2)	34.6	9.1
9 hengen „persoonallinen liitto”	„Dresdner Bank”, „Schaffhausenscher Bankverein”	„Harpener Bank Aktiengesellschaft” ε (1)	25.9	7.1
	„Berliner Handelsgesellschaft”	„Dresdener-Schaffhausener Banken” β (7)	28.0	7.2
		„Hibernia Aktiengesellschaft” ε (1)	18.3	5.4
		Thyssen γ (1)	16.2	3.9
		Krupp γ (1)	12.2	3.1
		Fiskus (1)	11.1	2.3
		Σ* =	288.5	75.9
		Yhteensä Ruhrin alueella	354.2	89.3
		Näiden toimintien prosentuaalinen osuus	81.5	85

* — Summa. Toim.

Kaivoksien lukumäärä	Työläisiä (tuh.)	Milj. tonnia	
α) 20	72.6	19.3	„Deutsche Bank”
β) 7	28.0	7.2	„Dresdner Bank” + „Schaffhausener Bankverein”
γ) 4	63.5	16.9	3 magnaattia
δ) 3	69.0	17.6	„Diskontogesellschaft”
ε) 2	44.2	12.5	„Berliner Handelsgesellschaft”
Fiskus) 1	11.1	2.3	

„Ruhrin vuoriteollisuudessa koko kansan edut joutuvat ristiriitaan mitättömän pienen, tuskin satakunta henkeä käsittävän kapitalistiryhmän etujen kanssa” (s. 144).

Mainitussa artikkelissa puhutaan muun muassa siitä, muodostuuko syndikaatti uudelleen vai ei. Otettava selvää Conradin kronikasta tältä ajalta (X—XII. 1912 j.n.e.).

MEYER (PÄÄOMAN SIOITUS) JA KIRJALLISUUSVIITTEITÄ

Kirjallisuutta

Tri A. Meyer. „Neue Zürcher Zeitungin” kauppasaston toimittaja. „Pääoman sijoitus”. (Zürich 1912).

„Käytännönmiehen” kirjanen: neuvoja kapitalisteille.

Tilastoa osakeyhtiöiden liikevoitoista ss. 130—132.

Englannissa perustettu 1893/1902 38928 yhtiötä. Niistä 14538=37% on täytynyt lopettaa toimintansa!! Vararikkoon joutuneita yhtiöitä Ranskassa — noin 10% (Leroy-Beaulieu).

Huomattava kirjallisuudesta:

Wilhelm Gehrden. „Pörssimenestyksen salaisuus”. Berliini. (s. d.?)

saksalainen privaattikeinottelija, joka kertoo „omasta kokemuksestaan”. s. 139: „kerrassaan mitättömän harvat” voittavat pörssissä.

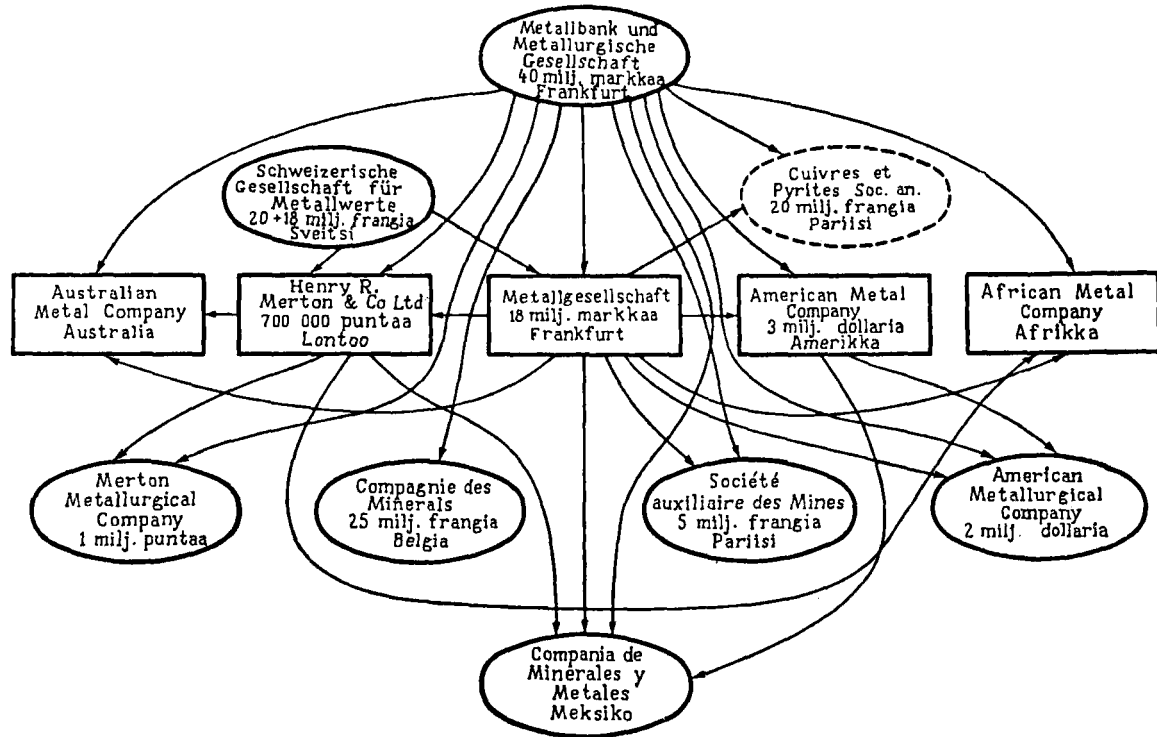
s. 149: 1:ssä tapauksessa 50:stä voitetaan kurssi-erotukseen perustuvissa kaupoissa. ((Runsaasti esimerkkejä huiputtamisesta etc. etc.))

- Africanus*. „Kultakaivososakkeet pääomansijoituk-
sina”. Leipzig. 2. painos. 1911.
- W. Ruppel*. „Operointi vuoriteollisuusrikkauksilla”.
Jena 1909.
- René Nouel*. „Osakeyhtiöt”. Pariisi 1911.
- ?J. Steiger*. „Trustit ja kartellit ulkomailla ja Sveitsissä”.
Zürich.
- H. Albert*. „Korkoprosentin historiallinen kehitys Sak-
sassa. 1895—1908”.
- Curle*. „Maailman kultakaivokset”. Lontoo 1902.
- Gumpel*. „Keinottelu kultakaivosten arvopapereilla”
(Freiburg 1903).
- T. Huber*. „Miten tase on luettava?” (Stuttgart 1910).
- Robert Stern*. „Kauppatase” (Leipzig 1907).
- H. Brosius*. „Tase” (Leipzig 1906).

LIEFMANN FRANKFURTIN METALLIKAUPASTA

- 11) *Robert Liefmann*. „Frankfurtin metallikaupan kansain-
välinen järjestely”. „Weltwirtschaftliches Archiv”,
I osa. Jena 1913, s. 108 ja seur.
- Mertonin* (englantilais-saksalainen perhe) yrityk-
sistä on muodostunut Mertonin konserni.
- „Yhteensä Mertonin konserniin, lukuun ottamatta tie-
tysti sen takana olevien kapitalistien omaa yksityis-
omaisuutta, lienee sijoitettu **yli 200 miljoonaa**
markkaa” (s. 121).
- „Frankfurtin metallikauppa, johon muuten kuuluu vielä
eräitä muitakin melkoisen merkityksen omaavia toiminimiä,
sulkee siis liikkeidensä, varsinkin Mertonin konsernin liik-
keiden, ansiosta piiriinsä itse asiassa koko maailman”
(s. 122).
- Kaava* (s. 120): [ks. s. 11. *Toim.*]
Kaupungit minun kirjoittamiani.
- 12) Kauppapääoma (Mertonin) on muuttunut tässä tapauk-
sessa tuotantopääomaksi.
- „Nykyaikaiselle tukkukaupalle sen miltei kaikilla aloilla
on luonteenomaista sen *tunkeutuminen tuotantoon*”
(s. 111).

Nuolet osoittavat valvonnan suuntaa.

Sähköteollisuuden jälkeen („Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft” Saksassa, „General Electric Company” Amerikassa etc.) „Saksan kansainvälisin liikeala” (109) lie-
nee metallikauppa (varsinkin kupari-, sinkki-, lyijy-, jalo-
metallikauppa — tärkein keskus Frankfurt).

Nykyinen päämies *tri Wilhelm Merton* (useimpien yhtiöiden johtokunnan jäsen) Frankfurtissa. Hänen isänsä — *Henry R. Merton* — Lontoossa.

Kaikki nämä yhtiöt eroavat toisista samantapaisista etupäässä siinä, että niiden johdossa olevat kapitalistit osallistuvat nytkin *välittömästi* (s. 119) kaikkiin kauppa- ja tuotantoyrityksiin. He „kartuttavat” pääomaansa yleisön pääomilla.

Niiden „yhtiöiden” lukumäärä, joissa he „ovat mukana”, on tietysti paljon suurempi kuin kaavassa on osoitettu.

PORVARILLISET OPPINEET TAISTELUSTA IMPERIALISMIA VASTAAN

13) NB Porvarilliset oppineet taistelusta *imperialismia* vastaan.

„Kansallisuudet ja alistetut rodut.”

Selostus Westminsterissä Caxton Hallissa kesäkuun 28.—30. 1910 olleesta konferenssista. Lontoo 1911 (XII + 178 s.).

H. J. Nieboerin allekirjoittama resensio „*Weltwirtschaftliches Archivissa*”, II osa, 193 s. (Haag). Resension kirjoittaja huomauttaa, että mainittuun selostukseen on otettu lyhennettyinä „muukalaisherruuden alaisten kansojen: egyptiläisten, intialaisten, marokkolaisten, gruusialaisten, Afrikan neekeriheimojen, Etelä-Amerikan intiaanien samoin kuin Euroopan kansakuntien, kuten irlantilaisien ja puolalaisten” edustajien puheet (s. 194).

||| „Meille sanotaan, että imperialismia vastaan täytyy taistella; hallitsevien valtioiden on tunnustettava alistettujen kansojen oikeus itsenäisyyteen; kansainvälisen tribunaalin tulee valvoa suurvaltojen ja heikkojen kansojen välisten sopimusten täyttämistä. Näitä viat-
NB ||| tomia toivomuksia pitemmälle ei konferenssi mene.

Emme näe jälkeäkään sen totuuden käsittämisestä, NB
 että imperialismi on erottamattomasti sidottu kapita-
 lismiin sen nykyisessä muodossa ja että sen vuoksi
 suoranainen taistelu imperialismia vastaan on toivo-
 tonta, paitsi mahdollisesti silloin, jos rajoitetaan vas-
 tustamaan yksityisiä, erikoisen inhottavia kohtuutto-
 muuksia” (s. 195).* NB
 !! NB
 !!

On hyödyllistä panna merkille, että „*Weltwirtschaftliches Archiv*” porvarilliset „imperialistit” tarkkaavat (14
 siirtomaiden (ainakin muiden kuin Saksan siirtomaiden)
 kansallista vapausliikettä.**

Esim. III osa, 2

kuohuntaa ja vastalauseita Intiassa (s. 230)

idem Natalissa (Afrikka) intialaisten maahantulon rajoittamisen vuoksi (230—1).

IV osa, 1, s. 130 — itsenäisyysliike *Hollannin Intiassa*.***

MORIDE. „TOIMINIMET HAARAOSASTOINEEN”

Pierre Moride. „Toiminimet lukuisine haaraosastoinen (15
 Ranskassa ja ulkomailla”. Pariisi 1913 (Alcan).
 (Resensio „*Weltwirtschaftliches Archiv*”, IV, 1,
 s. 286.)

		Haaraosastoja		
Englanti.....	497 toiminimeä ja	20 644		
Saksa.....	14 453	”	34 464	(nistä 31 799 pikkukaup- paa tai myymälää)
	↓	↓	↓	
Toimi-		henkilöitä		
	926 369	— — —	473 077	
Ranska	?		12 000	
			50 000 toimihenkilöä ja työläistä	
			125 milj. frangia työpalkkaa.	

— — — „ilmentää keskittymisprosessia, jota on havaittavissa kauppialalla niin kuin tehdasteollisuudessaakin” (s. 286).

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 276—277. *Toim.*

** Sama, s. 276. *Toim.*

*** Sama. *Toim.*

KIRJALLISUUSVIITTEITA

16) *Museoyhdistyksessä*

NB: „The Edinburgh Review”

1915, lokakuu:

„Tehtaat ja sota”.

[Varsin mielenkiintoinen artikkeli työväenluokan suhtautumisesta sotaan ja sen taloudellisiin seurauksiin (työläisten aseman paraneminen; työttömyyden väheneminen etc.)]

„The Atlantic monthly”, 1916, kaiketi kesäkuu. *White*.

„Toisenlainen maailma sodan jälkeen”.

NB: „*Schmoller's Jahrbuch*”, 37. vuosikerta. Marx Saksan ja ulkomaiden *emissiotalastoinnista*.

17) ? Albin Geyer. „Jahrbuch der Weltgeschichte”. 1913—14. vuosikerta. Leipzig 1914. („Karl Prochaska's Illustrierte Jahrbücher”).

[Tämä ei muka ole asiakirjakokoelma eikä hakuteos, vaan eläviä kuvauksia vuoden ajalta.]

[C. K.] Hobson. „Pääoman vienti”. Lontoo 1914.

[J. A. Hobson.] „Imperialismi”.

” „Etelä-Afrikan sota”.

Ballod. „Tilastoinnin perusteet”. Berliini 1913.

Ischchanian. „Kaukasian kansojen etninen kokoomus etc.”. 1914 (81 s.).

Taylor (saksalainen laitos 1914).

Dietrich. „Liikeryityksen järjestäminen”.

Ely. „Monopolit ja trustit”.

Jenks. Oli joko „*Schmoller's Jahrbuchissa*” tai toisessa taloustieteellisessä aikakausjulkaisussa. Conradin „Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik”. ((Kolmas sarja, I osa.))

Harms.

Agahd. „Suurpankit ja maailmanmarkkinat”. 1914.

Riesser. „Suurpankit”. 1906.

Macrosty. „Trustit”. 1910.

Shadwell. „Englanti, Saksa ja Amerikka”. Berliini 1908.

Jeidels. „Suurpankkien suhde teollisuuteen”. „*Schmoller's Forschungen*”. 24. osa, Leipzig 1905.

Schilder.

Levy. „Monopolit ja trustit”.

Tschierschky.

Liefmann. „Kartellit ja trustit”.

Vogelstein. „Kapitalistiset organisaatiomuodot”.

SCHILDER. „MAAILMANTALOUDEEN ARKISTON” 5. OSA

Sigmund *Schilder.* „Maailmansodan maailmantaloudellisen tausta”. „Weltwirtschaftliches Archiv”. 5. osa (I) (ss. 1—22). (18)

Varsin hyvä katsaus (tietysti saksalaismielinen).

Muiden maiden siirtyminen protektionismiin pakotti 19.—20. vuosisadan *Englannin* suunnittelemaan sotaa.

Itävalta. Sen pyrkimys Balkanille.

Mielenkiintoista: *Serbiassa* (Bosnian ja Hertsegovinan annektoinnin aikoihin) 1908/9 kuului ääniä, jotka *kannattivat* sotaa Itävalta-Unkaria vastaan seuraavista syistä. Jos me voitamme, otamme serbialaiset Itävalta-Unkarilta. Jos meidät voitetaan, *Serbia liitetään* Itävalta-Unkarin *tullialueeseen*. *Sekin on parempi*. Meillä ei ole mitään menetettävissä (s. 11). !! NB

Venäjäillä on muka > „etutilalla” „vallassaolevan sotilas- ja virkamiesluokan yksityistaloudellinen etu” (12). Poikkeus: pyrkimys Dardanelleille.

Ranskassa tyytymättömyyttä Marokkoa ja Kongoa koskevan sopimuksen johdosta 4. XI. 1911.

Belgia saattoi säilyttää Kongonsa vain Englannin avulla, Ranska sai 5. II. 1895 solmitun sopimuksen nojalla „ostoetuoikeuden” Kongoon (s. 16). NB

Japani pyrkii alistamaan Kiinan herruuteensa.

Turkki oli vuoteen 1913 „maailmanpolitiikassa enemmän objekti kuin subjekti” (19).

Portugali on riippuvainen Englannista.

Espanja sai (Ranskan kanssa 27. XI. 1912 solmittu sopimus) pohjoisosan Marokosta (Ranska oli *vastaan*, Englanti *puolesta*). Espanja on 16 vuodessa, 1898—1914, ottanut pitkän askeleen eteenpäin.

MERKINTÖJÄ „NASHE SLOVOSTA”

- 19) „*Nashe Slovo*” n:o 11 (10. II. 1915).
 NB Zalevskin artikkeli „Kansallisuuskysymyksestä”.
 // Kannattaa 9. §:ää.⁴ Lainaa „Iskran” 44. numeroa:
 „...Mutta itsemääräämisvapauden puolesta käytävän taistelun ehdoton tunnustaminen ei ollenkaan velvoita meitä tukemaan jok’ikistä kansallisen itsemääräämisen vaatimusta. Proletariaatin puolueena sosialidemokratia asettaa positiiviseksi ja tärkeimmäksi tehtäväkseen auttaa kunkin kansallisuuden proletariaatin eikä kansojen ja kansakuntien itsemääräytymistä.” * N:o 82 (6. V. 1915). Pääkirjoitus: „Imperialismi ja kansallisaate”.
 (Hervéä vastaan. „Pelkkä kansallisaate on taantumuksellinen.” XX vuosisata = imperialismin vuosisata; XIX vuosisata on nationalismin vuosisata.)
 { N:o 116 (17. VI. 1915) „K. Kautsky Plehanovista”
 ja n:o 117 (18. VI. 15) (bulgarialaisesta aikakausjulkaisusta).
 ja n:o 118 (19. VI.)
 N:o 130 (3. VII. 1915) N. Trotskin „Kansakunta ja talous”
 + n:o 135 (9. VII)
 N:o 170 (21. VIII. 1915) L. Martov „Sotsialdemokratia” vastaan (tappiosta).
 ja 171 (22.)
 172 (24...)
 N:o 192 (16. IX. 1915) Martynov „Euroopan Yhdysvalloista”.
 N:o 209 (8. X. 1915) N. Trotski Zimmerwaldista.

KIRJALLISUUSVIITTEITA

- 21) *Kantoninkirjastosta* (Zürich).
 NB: *Atlanticus*. „Tuotanto ja kulutus sosiaalisessa valtiossa”. 1898. *Kautskyn esipuhe*.
 Henry Demarest Lloyd. „Rikkaus yleisen hyvinvoinnin vastakohtana”. New York 1901.

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 6. osa, s. 438. *Toim.*

? „*Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich*" (1915).
Stillich. „Kansantaloustieteellisiä tutkielmia suurteollisuus-
 yrityksestä". I ja II osa. 1904 ja 1906.

„*Bulletin de l'institut international de statistique*"
 (osat 1—19).

Clark. „Työväenliike Australaasiassa". 1906.

André Liesse. „Sosiaalikesymys". Pariisi 1895.

Grunzel. „Kartelleista". 1902.

Baumgarten ja Meszlény. „Kartellit". 1906.

Juraschek. „Maailmantaloudellisia katsauksia".

Neumann-Spallart. „Katsauksia". Julkaisuvuosi 1879/80...
 1883/4.

Quaintance. „Maatalouskoneiden vaikutus tuotantoon ja
 työhön". 1904. (Väitöskirja.)

J. Plenge. „Diskonttopoliitikasta rahamarkkinaherruuteen".
 1913.

Schulze-Gaevernitz. „Brittiläinen imperialismi". 1906.

? *Emil Brezigar*. „Saksan talouspulan enteitä". Berliini
 1913 (1.80 markkaa)
 ennustetaan pulaa v. 1913/4.

Bernhardt Mehrens. „Ranskan suurten luottolaitosten muo-
 dostuminen ja kehitys". 1911.

Lysis. „Finanssioligarkiaa vastaan Ranskassa". 1908.

André Liesse. „Finanssimiesten muotokuvia". 1909.

Testis. „Totuus Lysisin kirjoituksista". 1908.

Edm. Théry. „Taloudellinen edistys Ranskassa".

Pierre Baudin. „Puuska".

Maurice Schwob. „Taistelun edellä. (Kauppasota)".
 Pariisi 1904. |||

R. Claus. „Venäjän pankit". 1908 („Schmoller's For-
 schungen". 131. vihko).

Tri Mentor Bouniatian. „Talouspulat ja liikkapitali-
 sointi". München 1908.

Edm. Théry. „Eurooppa ja Yhdysvallat. Yleistä tilas-
 toa". Pariisi 1899.

Keltie. „Afrikan jako". 1895.

NB: *O. Schwarz*, „Suurvaltojen rahajärjestelmät”. (Göschenin julkaisema sarja). 2 osaa. Leipzig 1909.

NB| [Mielenkiintoisia taulukoita kehityksestä ajalta 70-luku — 1900. NB] „Yhteiskuntatalouden perusteet”. Tübingen 1914 ja seur.

OSAKEYHTIÖIDEN PÄÄOMIEN MÄÄRÄT

22) *Minkälaisia summia on „niiden” käytettävissä?*

„Bank-Archiv”, XIII vuosikerta. 15. VI. 1914.

„Yhteenvedot Saksan osakeyhtiöiden toiminnasta vuosilta 1907/8—1911/12”...

1911/2...osakeyhtiöitä.....	4 712		
niiden osakepääoma.....	14 880	milj. markkaa	
todellinen vararahasto.....	3 515	”	”
liikevoitto.....	1 470	”	”
Osinkoja jakaneiden osakeyh- tiöiden lukumäärä.....	3 481		
Osinkosumma.....	1 220	milj. markkaa = 8.39%	

Pääoman kasvun mittasuhteet:

vuodesta 1907 vuoteen 1912 (5 vuotta)

= +2 766 milj. markkaa nimellinen
+ 3 346 ” ” kurssin mukaan

!!! nimellistä korkeampi + 579 ” ” (11)

KESTNER. „JARJESTYMISPAKKO”

23) Tri Fritz *Kestner*. „Järjestymispakko”.

„Tutkielma kartellien ja sivullisten välisestä taistelusta”. Berliini 1912.

Tekijä tarkastelee järjestelmällisesti kartellien ja „sivullisten” välisiä selkkauksia sekä kartellien sisäisiä selkkauksia ja „taistelu”-tapoja:

- 1) Raaka-aineita jättäminen...
- 2) Työvoimatta jättäminen allianssien avulla...
- 3) Kuljetuksen evääminen...

- 4) Markkinoiden riistäminen...
  - 5) Ostajien kiinnittäminen poikkeuksellisten ehtojen avulla.
  - 6) Suunnitelmallinen hintojen polkeminen
  - 7) Luoton evääminen...
  - 8) Boikotin julistaminen *
- [kokoelmasta „Kyselylomakkeita kartelleista” (5 osaa 1903—06) ja muista]

Paljon esimerkkejä. Mitä yksityiskohtaisimpia järkeilyjä valtiollisesta ja oikeudellisesta merkityksestä...

„Rheinisch-Westfälische Kohlensyndikat’ keskitti perustamisvaiheessaan v. 1893 käsiinsä 86.7% Reinin-Westfalenin kivihiilituotannosta... v. 1910 —95.4% (s. 11)...** Amerikan Terästrusti v. 1911 — 45% takkiraudan tuotannosta”... (Muita esimerkkejä: 98%—85%— j.n.e.)

(24

„Kartelliin liittyminen on yksityisen yrityksen kohdalta kannattavuuslaskelmiin perustuva liiketoimi. Kuten yleensä kartellien vaikutus niin myös tämän toimen merkitys ilmenee etupäässä lamakausina. Kartellien ja sivullisten väliset selkkaukset johtuvat pääasiallisesti siitä, että kartellien toiminnan väistämättömänä seurauksena oleva menekin rajoittaminen vaikuttaa eri tavalla yksityisiin yrityksiin. Tämä menekin rajoittaminen on pulmallista varsinkin kehityskykyisille yrityksille, jotka siitä syystä vastustavat sitä mitä kovimmin” (ss. 25—26)...

....„Kummankin” (kartelli ja trusti) „käsitteen välinen ero on näet omistussuhteissa: kartellissa on useampia omistajia, mutta trustissa sitä vastoin vain yksi” (s. 53 ja viittaus Liefmanniin).

„Monta kertaa on ollut havaittavissa — ja sitä voitaneen pitää yleisenä ilmiönä —, että kartelloitumisesta koitua kannattavuus houkuttelee kyseiselle teollisuusosalalle uusia yrittäjiä ja uusia pääomia” (57). Esim. Kalisyndikaatti kohotti hintoja. Tulos:

v. 1879 oli 4 yritystä
 ” 1898 ” 13
 ” 1909 ” 52 (s. 57)

(25

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 199. *Toim.*

** Sama, s. 196. *Toim.*

Sivullisille hinnankorotusehdot asetetaan väliin heidän alennusprosenttinsa *pienentämisen* muodossa (s. 73)...

„Der Buchhändler-Börsen-Verein” kielsi myymästä kirjoja „kauppiaille, jotka myyvät polkuhinnasta” (84).

„Materiaalien epäämistä ja samalla ostajien sitomista poikkeuksellisin ehdoin, mistä tulee vielä puhe myöhemmin, on pidettävä eräänä tärkeimpänä keinona, jolla pakotetaan liittymään kartelliin” (91)...

...Vientipalkkiot... (107)

muodostuu „epäitsenäisiä kauppiasjärjestöjä” (109)...

(hiili—paloöljy...)

Hintojen polkeminen... Bentsiiniteollisuudessa on alennettu hintoja 40 markasta 20—22 markkaan (118) — spriin hintaa Ylä-Sleesiassa 49,5 markkaan (Breslaussa hinta 62,2 markkaa)...

26) Luoton epääminen: „Phönix” kieltäytyi liittymästä Terästehdasyhtymään. Tämän yhtiön johtaja vastusti liittymistä. Pankit ostivat osakkeet — epäsivät vientipalkkiot — ja veivät liittymispäätöksen läpi osakkaiden kokouksessa!! (ss. 124—5).

Kartellien *sisäiset* jäsenten sopimukset... (sakot; sovinto-oikeudet yleisten asemesta)...

Paras valvontakeino—„Yhteinen myyntitoimisto” (153)...

„Jeidels (s. 87 hänen teoksessaan) on varmasti oikeassa väittäessään, että uuden itsenäisen suurpankin modostaminen olisi Saksassa sula mahdottomuus” (s. 168).

„Jopa puhtaasti taloudellisenkin toiminnan alalla tapahtuu tietty siirtyminen kauppatoiminnasta entisessä mielessä organisatoris-spekulatiiviseen toimintaan. Parhaiten ei menesty suinkaan kauppias, joka teknillisen ja kauppakokemuksensa perusteella parhaiten ymmärtää ostajan tarpeet, osaa hakea ja niin sanoaksemme ’löytää’ salassa piilleen kysynnän, vaan spekulatiivisempi, joka osaa etukäteen laskea tai vaikkapa vain vainuta organisatorisen kehityksen, liikeyritysten ja pankkien tiettyjen suhteiden mahdollisuuden” (s. 241). *

„Suuryritysten johtajat voivat milloin tahansa ottaa palvelukseensa mitä viisaimpia ja taitavimpia

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 200. Toim.

lakimiehiä, ja mikäli he itse eivät ole kyllin hyvin selvillä varsinaisista kauppatoimista, he voivat ottaa avukseen etevä liikemiehiä. Yleisesti tunnettua on, että suuryritysten keskuskonttoreissa on toimessa joukko henkilöitä, joilla ei ole kerrassaan mitään tekemistä varsinaisen yrityksen kanssa, vieläpä yhtiön taloudellisesta mainostamisesta huolehtiva kansantaloustieteen tohtorikin” (s. 242). !!

„On yleisesti havaittavissa, että tähän asti jatkunut kartelloituminen aiheuttaa hintojen ja siten myös tulojen muuttumista joko raskaan tai *raaka-aineteollisuuden eduksi* ja jalostavan teollisuuden vahingoksi. Kartellien muodostamisen aiheuttama pitkäaikainen hintojen nousu on tähän saakka havaittu vain tärkeimpiin tuotantovälineisiin, varsinkin kivihiileen, rautaan ja kaliin nähden; mutta sen sijaan valmiisiin tuotteisiin nähden sitä ei ole koskaan ollut havaittavissa. Tämän kanssa yhteydessä oleva tulojen kohoaminen on samoin rajoittunut tuotantovälineitä tuottavaan teollisuuteen. Tätä havaintoa on vielä täydennettävä sillä, että teollisuus, joka jalostaa raaka-aineita (eikä puolivalmisteita), ei vain nauti kartellien tuottamia etuja suurten voittojen muodossa puolivalmisteita jalostavan teollisuuden kustannuksella, vaan on myös päässyt tähän teollisuuteen nähden tiettyyn herruussuhteeseen, jollaista ei ollut vapaan kilpailun vallitessa” (s. 254). *

NB

Kartellit eivät johda muka aina keskittymiseen (ne voivat „pelastaa” kartelliin kuuluvia pikkuliikkeitä), mutta kartelleista seuraa aina „pääomien intensiteetin kasvu” (274)... rikkaiden, paljon pääomaa omistavien yritysten vaikutuksen tehostuminen (272 ja 274). (28)

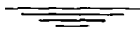
Mitä kartellien merkitykseen tulee, ei pitäisi muka unohtaa sanokaamme konsumenttien (se on sosialismia, s. 282) tai valmiita tavaroita tuottavan teollisuuden järjestäytymisen ja raaka-aineteollisuuden järjestäytymisen välistä eroa:

„Nykyinen tilanne, teollisuuden entistä huomattavampien osien riippuvaisuus raaka-ainetuotannosta, muistuttaa sitä” (kuluttajain liittoa y.m.s.) „tietyssä suhteessa

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 200. *Toim.*

ulkonaisesti, mutta sisäiseltä olemukseltaan se on aivan päinvastainen” (s. 282). ((Liefmann muka unohtaa alinomaan tämän eron — huom., s. 282.))

„Kinastellaan siitä, onko kartellien seurauksena työläisten asema parantunut, kuten eräät väittävät ja minkä toiset kiistävät, ja ovatko ne osuuskuntademokratia-aatteen olennoitumia” ((Tschierschky! Tekijä on häntä vastaan: huom., s. 285)) „vai eivätköhän ne ole nimenomaan Saksan osalta todistuksena demokratianvastaisesta asennoitumisesta, koska painopiste siirtyy raskaaseen teollisuuteen, mikä on vastakkaista ammatilliselle yhdistymiselle” (285)...

WIENILÄINEN „TYÖVÄENLEHTI” WIENIN PANKEISTA

- 29) Wieniläinen „*Arbeiter-Zeitung*”. 1916 (11. IV. 1916), n:o 101.

Numerotietoja pankeista (8 suurta: „Kreditanstalt”; „Unionbank”; „Verkehrsbank”; „Eskomptegesellschaft”; „Bankverein”; „Bodenkreditanstalt”; „Merkur” + „Allgemeine Depositenbank”).

Pääoma	—	657.4	milj. kruunua
Vararahasto	—	383.2	” ”
		1 040.6	
Vieraat varat		4 833.8	” ”
Puhdas voitto		81.4	” ”
Talletusten kasvu			
verrattuna vuoteen 1914 1 067.9			

„AMERIKAN AKATEMIAN ANNAALIT”

- 30) „*The Annals of the American Academy of Political & Social Science*”. LVII — LIX osa (1915)

(sisältää erillisiä kirjasia + bibliografian etc. osa LIX (1915. *T o u k o k u u*): „*Amerikan teollisuuden mahdollisuudet*”. Artikkelikokoelma).

Palattava

Palkkasumma <i>Yhdysvalloissa</i> ⁵	
1/10 — 1 000 dollaria ja >	(s. 115)
2/10 — 750—1 000 dollaria	
7/10 — < 750	„

M.m. *William S. Kiesin* artikkeli. „Pankkien haaraosastot ja ulkomaankaupamme” (s. 301).

„40:llä muissa maissa operoivalla englantilaisella pankilla on 1 325 haaraosastoa; Etelä-Amerikassa on 5 saksalaisella pankilla 40 haaraosastoa ja 5 englantilaisella — 70 haaraosastoa... Englanti ja Saksa ovat viimeisten 25 vuoden kuluessa sijoittaneet Argentiinaan, Brasiliaan ja Uruguayhin noin 4 000 milj. dollaria, jonka seurauksena niiden osalle lankeaa 46% näiden kolmen maan koko kaupasta.”*

((ja edelleen New Yorkin pyrkimyksistä ja yrityksistä vallata tuo paikka...))

Erikoisesti eritellään, mitä „mahdollisuuksia” on Yhdysvalloilla laajentaa kaupankäyntiään etc. <i>Etelä-Amerikassa</i> , kun on sota.	NB
--	----

s. 331 (toisessa artikkelissa)... „Sir George Paish määritteli *The Statist*’ aikakauslehden viime vuosikatsauksessa yli 40 miljardiksi dollariksi sen pääomasumman, minkä maailman viisi luotonantajakansakuntaa — Iso-Britannia, Saksa, Ranska, Belgia ja Hollanti — ovat vieneet vähemmän kehittyneisiin maihin”...**

200 mrd.
frangia
40 mrd.
dollaria
{ (=160 mrd.)
markkaa }

vrt. s. 2 tässä***

Erästä toisesta „Etelä-Amerikan markkinoita” koskevasta artikkelista: „Toisena perustekijänä — ja Etelä-Amerikkaan suuntau-

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 236. *Toim.*

** Sama. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, ss. 40—41. *Toim.*

NB

tuvan kaupankäynnin kasvun kannalta kaikkein tärkeimpänä tekijänä — on Yhdysvaltojen pääomien sijoittaminen lainoihin, rakennustoimintaan ja muihin sellaisiin yrityksiin. Maa, joka vie pääomiaan johonkin Etelä-

Amerikan maahan, saa eniten rakennustöiminnassa, rautateiden rakennuksessa j.n.e. tarvittavien materiaalien tilauksia samoin kuin hallitusten toimesta rakennettavien julkisten laitosten rakennusurakoita. Tämän tosiasian vahvistavat loistavasti sijoitukset, joita Englanti on tehnyt Argentiinan rautateihin, pankkeihin ja lainoihin” (314)...

110 yhtiössä on pääomaa = 7.3 miljardia dollaria, osakaita = 626 984.

Samoin v. 1910 m.m. „Arvopaperit ja arvopaperipörssi”. Amerikkalaisten arvopaperien määrä = 34.5 miljardia dollaria, (ja ilman toistoja noin) = 24.4 miljardia dollaria, ja koko rikkaus = 107.1 miljardia dollaria.

KIRJALLISUUSVIITTEITA

37) *Lausannen katalogista* (Lausannen kantoninkirjasto). Jatkoa v. 1902.

Deschanel. „Kansa ja porvaristo”. Pariisi 1881.

Godin. „Työn tasavalta ja parlamentti uudistus”. Pariisi 1889.

L. Lallemand. „Vallankumous ja köyhälistö”. Pariisi 1898.

Ch. Renault. „Lakkohistoriaa”. Pariisi 1887.

Eug. Schuyler. „Amerikan diplomatia”. New York 1886.

Jooris. „Kuvauksia Alankomaiden siirtomaista”. Liège 1883.

Th. Rogers. „Hintojen historiaa”. 6 osaa.

Mulhall. „Hintojen historiaa vuodesta 1850”. Lontoo 1885. „Sota sodalle”. (Kokoelma.)

Inagaki. „Japani ja Tyyni valtameri”. 1890.

Swift. „Imperialismi ja vapaus”. Los Angeles 1899.

Viallate. „Uuden ja Vanhan mantereen valtiollinen elämä”. Vuosi VII (1912/3) ja edelliset.

- Paul Feyel.* „19. vuosisadan valtiohistoriaa”. Pariisi 1914.
2 osaa.
- Camille Vallaux.* „Maa ja valtio. (Sosiaalinen maantiede)”.
Pariisi 1911.
- Lecarpentier.* „Kansainvälinen kaupankäynti”. Pariisi 1908.
” „Merikauppa ja kauppalaivasto”. Pariisi 1910.
- Martin Saint-Léon.* „Kartellit ja trustit”. Pariisi 1909.
- Chisholm.* „Kauppamaantieteen opas”. Lontoo 1911.
- Eckert.* „Yleisesitys kauppamaantieteestä”. 2 osaa. Leipzig
1905.
- Reichlen. „Ranskan ja Saksan kilpailu Sveitsissä”. 1908
[lienee myös Bernissä?].
- Raffalovich.* „Rahamarkkinat”. 1911/2 ((21. vuosi)).
- Van der Leeuw.* „Pyrkimykset maailmanrauhaan”. 1916.
Rotterdam 1915.
- Komitea. „*Rutto Intiassa* (1899—1900)”. Osat 4. ja
5. Loppulausunto.
- Avenel.* „Talonpojat ja työläiset viimeksi kuluneiden
700 vuoden aikana”. Pariisi 1907.
- Avenel.* „Pohatat viimeksi kuluneiden 700 vuoden aikana”.
Pariisi 1909.
- Fabre.* „Aasian kilpailu” (ja Euroopan työläiset). Pariisi,
Nîmes 1896.
- Langhard.* „Anarkistinen liike Sveitsissä”. Berliini 1903.

Uusinta kirjallisuutta:

- Ergang.* „Kone syrjäyttämässä työläistä”. „*Technik und Wirtschaft*”. 4. vuosikerta, 10. vihko.
- Kammerer.* „Tekniikan kehityssuunnat”. *Ibidem.* 3. vuosikerta. + „Schriften des Vereins für Sozialpolitik”.
132. osa.
- Grunzel.* „Industrialismin voitto”. 1911.
- Rathenau:* ks. s. 32*.
- Ergang.* „Tutkielmia koneongelmasta kansantalousopissa”.
1911.
- Mannstaedt.* „Koneiden kapitalistinen käyttö”. 1905.
- A. Riedler.* „Tekniikan historiallisesta ja tulevasta merkityksestä”. Berliini 1910.
- Öchelhäuser.* „Teknillinen työ ennen ja nykyään”. Berliini
1906.

---

* Ks. tätä osaa, s. 45. *Toim.*

- E. Reyer.* „Voima. Valtion mahdin kasvun taloudellinen, teknillinen etc. tutkiminen”. Leipzig 1908.
Neuhaus. „Massatuotannon teknilliset edellytykset”.
 „*Technik und Wirtschaft*”. 1910 (3. vuosikerta).
M. Gras. „Koneistumisesta”. Pariisi 1911.
Van Miethe. „Tekniikka 20. vuosisadalla”. 1911/12.
F. Mataré. „Työvälineet: koneet etc.”. 1913.
Levasseur. „Käsi- ja konetyön vertailua”. 1900.

STILLICH. „RAHA JA PANKKITOIMI”

- 38) Tri Oskar Stillich „Raha ja pankkitoimi”. Berliini 1907.
 Ratki kansantajuinen teelmä.

proudhonisti
 typerys, rahaa || s. 95. Pankkiiri *Julius Huckle.* „Raha-
 vastustava || ongelma ja sosiaaliksiysymys” (5. painos). 1903.
 pankkiiri ||

s. 143: „Ei ole ainoatakaan pankkioperaatiota, joka tuotaisi niin suurta voittoa kuin arvopaperien liikkeellelasku.* Agio on emitointaessa suurempi kuin milloinkaan muulloin... Teollisuusosakkeiden emitoinnissa agio, jota yritetään puolustella niin emitoinnista aiheutuvilla menoilla kuin myös voittoprosentin oletetulla kohoamisella, mutta joka pääasiassa on taloudellisesti ansaitsematonta voittoa, oli 'Der Deutsche Oekonomistin' tietojen mukaan keskimäärin vuodessa:

NB || 1895—38.6%
 || 1896—36.1
 || 1897—66.7
 || 1898—67.7
 || 1899—66.9
 || 1900—55.2%

NB	idem täydellisemmin Sombart. „Saksan kansantalous 19. vuosisadalla” (2. painos 1909), s. 526. liite 8
----	---

NB || Kymmenen vuoden aikana, 1891—1900, 'ansaittiin' yksistään saksalaisten teollisuusarvopaperien liikkeellelaskulla toista miljardia.” **

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 226. Toim.

** Sama. Toim.

s. 138: „*Tervehdyttämistä*”... „Osakkeet yhdistetään ja niiden nimellisarvoa alennetaan. Klassillisena esimerkkinä tällaisesta osakepääoman alentamisesta on 'Diskontogesellschaftin' perustama 'Dortmunder Union'. Teokseni 'Kansantaloustieteellisiä tutkielmia suurteollisuusyrityksestä' ensimmäisessä osassa olen tarkastellut seikkaperäisesti tämän pankin onnettoman lapsen finanssihistoriaa (Leipzig 1904). Osakkeiden arvonalennusoperaatioiden tuloksena tämän yhtiön kirjoista hävisi 30 vuoden kuluessa yli 73 miljoonaa markkaa. Nykyisin tämän yhtiön alkuperäisillä osakkailla on käsissään vain 5% osakkeittensa nimellisarvosta”!! (138).*

Juokseva tili — keino, jonka avulla vaikutetaan teollisuuteen.

„Kuinka suuri on tällöin pankkien vaikutus niiden juokseviin tileihin perustuviin yhteyksiin, ilmenee esimerkiksi seuraavasta kirjeestä, jolla 'Dresdner Bank' kääntyi 19. XI. 1901 luoteisen keski-Saksan sementtisyndikaatin puoleen ja joka on lainattu 'Kuxenzeitungista'. Kirjeessä sanotaan: 'Kuluvan kuun 18 pnä 'Reichsanzeiger' lehdessä julkaisemastanne tiedonannosta näkyy, että meidän täytyy ottaa huomioon se mahdollisuus, että syndikaattinne yleisessä kokouksessa t.k. 30 pnä tullaan tekemään päätöksiä, jotka voivat aiheuttaa liikkeessänne sellaisia muutoksia, joita emme voi hyväksyä. Sen vuoksi olemme syväksi mielihahaksemme pakotetut lopettamaan teiltä nauttimanne luoton. Siitä syystä pyydämme lopettamaan maksumääräysten lähettämisen pankillemme ja samalla pyydämme kunnioittaen teitä palauttamaan viimeistään kuluvan kuun loppuun mennessä saatavamme. Mutta jos tässä yleisessä kokouksessa ei tulla tekemään meille sopimattomia päätöksiä ja jos meille

(41)

NB

hyvä
esimerkki

!!!

!!!

hyvä
esimerkki!

!!

(42)

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 227. Toim.

- !!! annetaan vastaavat takeet tässä suhteessa tulevaisuuteen nähden, ilmoitamme olevamme valmiit ryhtymään neuvotteluihin uuden luoton avaamisesta teille' ” * (146—147).
- hyvä esimerkki !!! „Suurpankeissamme on melkoinen määrä virkailijoita, jotka päivästä päivään eivät muuta teekään kuin laskevat juoksevien tilien korkoprosentteja. Tällä alalla he kehittyvät ajan oloon hyvin taitaviksi... He ovat esimerkkinä siitä, miten pääoma tukahduttaa persoonallisuuden ja tekee ihmisestä koneen” (148)...
- NB „*Jokainen pankki on pörssi*” — tähän nykypäivien puheenparteen sisältyy sitä enemmän totuutta, mitä suurempi on pankki ja mitä enemmän edistyy keskitys pankkialalla” (169).**
- ha ha!! (vrt. K. Kautsky) „Tytärpankkiensa avulla *Pereiret*” („Crédit Mobilier'n” perustajat) „tahtoivat... pauloitaa rahataloudellisessa suhteessa eri kansat ja edistää sillä tavalla maailmanrauhaa” (180)...
- „Pankkipääoman” „operaatioalueet”
- 70-luku — Saksan *rautatiet* (kansallistettu 70-luvun lopulla)
- 80-luku — Reinin-Westfalenin *raskas* teollisuus.
- 90-luku — *sähköteollisuus* (ja koneenrakennusteollisuus).
- suhtautuminen palveluskuntaan „Vuonna 1906 Berliinin 4 D-pankkia ('Deutsche Bank', 'Diskontogesellschaft', 'Dresdner Bank', 'Darmstädter Bank') tekivät sopimuksen, jonka mukaisesti ne sitoutuivat keskinäisesti olemaan ottamatta palvelukseensa virkailijoita, jotka ovat jonkin näihin kuuluvan laitoksen palveluksessa eivätkä ole saaneet virkaeroa!” (203). Virkailijoiden vastarinta pakotti „muuttamaan (??) tuntuvasti” (??) tätä sopimusta ((missä suhteessa? miten????)).

Loppu

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 216. *Toim.*** Sama, s. 211. *Toim.*

NB: *H. Withers*. „Raha ja luottotoimi Englannissa”. (38)
1911.

Philppovich

Sombart

„*Yhteiskuntatalouden perusteet*” (Bücher, Schulze-Gaevernitz y.m. y.m.).

LIEFMANN. „KARTELLIT JA TRUSTIT”

Prof. tri R. Liefmann. „Kartellit ja trustit ja kansantaloudellisen organisaation jatkuva kehitys”. 2. painos. Stuttgart 1910. Oikeus- ja valtio-opillinen kirjasto. (39)

<p>Kansantajuinen kirjanen, joka tarjoaa hyvän esityksen aineistosta. Tyhmän, tyytyväisen, omahyväisen porvarin puolustajan näkökanta.</p>
--

Tosiasiat valikoitu melko hyvin, tietysti apologeettisesti.
NB: s. 161:

„Saksassa on tapahtunut lukuisia yhteensulautumisia, jotka eivät ole olleet (???) luonteeltaan monopolistisia... ..Tyypillisenä esimerkkinä monien aikaisemmilta ajoilta olevien esimerkkien asemesta sopii mainita ruutiteollisuus. Jo 70-luvulla 19 ruutitehdasta yhdistyi sulautuen yhdeksi osakeyhtiöksi. Se yhdistyi vuorostaan suurimman kilpailijansa kanssa v. 1890 osakeyhtiöksi: 'Vereinigte Köln-Rottweiler Pulverfabriken'. Tämä suuri osakeyhtiö muodosti sitten kartelleita paitsi muiden ruutitehtaiden myös jo mainitun dynamiittitehdastrustin kanssa. Sillä tavalla muodostui täysin nykyaikainen kiinteä liitto kaikkien Saksan räjähdysainetehtaiden välillä, jotka sitten yhdessä samalla tavalla järjestyneitten Ranskan ja Amerikan dynamiittitehtaiden kanssa jakoivat keskenään, voidaan sanoa, koko maailman” (s. 161).*

||| maail-
man
jako |||

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 243. *Toim.*

40) Teollisuuskartellien lukumäärä Saksassa — (1905) 385 (todellisuudessa enemmän: s. 25).*

NB |||| Esittäessään nämä tilastotiedot Riesser (s. 137) lisää: „näihin kartelleihin kuului 'välittömästi' noin 12 000 yritystä”. Riesser. „Saksan suurpankit ja niiden keskittyminen”. 3. painos. Jena 1910.

Kansainvälisiä kartelleita (joissa Saksa mukana) noin 100 (s. 30: v. 1897 noin 40).**

Kaliteollisuus

Ensimmäinen kartelli	1879:	4 yritystä
Hinnat nousevat	1898:	10 yritystä
„Kalikuume”:	1901 —	21 yritystä
	1909 —	52

(„Muutamit kärsivät vararikon.”)

Amerikan *Terästrusti* (1908: 165 211 työläistä) 1907—210 180 työläistä (palkkasumma 161 milj. dollaria), puhdas voitto 170 milj. dollaria, pääoma — 1 100 milj. dollaria (s. 124).

Saksan suurin vuoriteollisuusyritys „Gelsenkirchner Bergwerksgesellschaft” — 1908 — 1 705 toimihenkilöä + + 44 343 työläistä (palkkasumma 70,5 milj. markkaa).

(s. 135). Schwab perusti v. 1902 (17. VI. 1902) „*Ship-building Companyn*”, pääomaa 70,9 milj. dollaria — niistä 20 milj. Schwabilla. Sitten tämä yhtiö *romahdi*, yleisö ryövättiin!

(173 ja muualla) „Yhteenpunoituminen”, „osallistuminen” (passim), „eristyneisyyden poistaminen” (s. 155) — siinä „*sana set*”, joilla Liefmann kiertää (ja hämää) Marxin „yhteiskunnallistuminen” käsitteen.⁶

((Liefmannilta otettujen lainausten loppu))

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 196. Toim.

** Sama, s. 243. Toim.

„YHTEISKUNTATALOUDEN PERUSTEISTA“

„Yhteiskuntatalouden perusteet“, S. Altmann... K. Bücher ja monet muut. (43)

V osasto, II osa: „Pankit“ (Schulze-Gaevernitz ja Jaffé). Tübingen 1915.

I. Schulze-Gaevernitz. „Saksan luottopankki“ (1—190).

II. Edgar Jaffé. „Englantilais-amerikkalainen ja ranskalainen pankkitoiminta“ (191—231).

(Oppikirjan tapainen, pykäläjako, tuntuu enemmänkin jaarittelulta ja „systematiikalta“.)

On mielenkiintoistakin. „Imperialismin“ henkeä täynnä.

s. 53: v. 1914 Berliinin 8 suurpankilla oli

osakepääomaa —	1 245 milj. markkaa
siltä „Deutsche Bank“	250
„Diskontogesellschaft“	300
„Dresdner Bank“	200
vararahasto	432
	1 677
vierailta varoja	5 328
(„yhteensä pääomaa“)	7 005

s. 140: Elinkeinoluokka: „Raha- ja luottokauppa“.

	1882	1907
Liikettä	5 879	13 971
niissä henkilökuntaa	21 633	66 275
(siinä luvussa naisia)	244	3 089
v. 1907 oli 3 liikettä, joissa > 1 000 toimihenkilöä		
„Deutsche Bank“ v. 1912	6 137	„
„Dresdner Bank“ „	4 638	„

vrt. s. 11: v. 1907 Saksassa oli 14 000 „pankkiliikettä“, joista 4 000 sivuliikettä...

s. 145: „...Suurpankit ovat muodostuneet Saksan valtakunnan taloudellisen yhdistämisen tärkeimmäksi keinoksi“...

„tusina
henkilöitä”

„Kun Saksan pankkien johto on viime kädessä tusinan henkilön hallussa, niin heidän toimintansa on jo nyt kansan hyvinvoinnille tärkeämpää kuin valtioministerien enemmistön toiminta” (145—146).*

ha ha!!

„Jos siis asianlaita on näin, niin kansallisen olemassaolomme edut vaativat muodostamaan henkisesti uudentyypin pankkivaltiaan, jonka abstraktinen” (ha ha!) „liikevoiton tavoittelu on kansallispoliittisten ja siten kansantaloudellisten näkökohtien läpituksena...

44)

Saint-Simon

Jos ajatellaan loppuun saakka havaitsemiemme tendenssien kehitystä, niin tulos on seuraava: kansakunnan rahapääoma on yhdistetty pankkeihin; pankit ovat sidotut keskenään kartelliksi; sijoitusta etsivä kansakunnan pääoma on valautunut arvopaperien muotoon. Silloin toteutuvat *Saint-Simonin* nerokkaat sanat: 'Nykyisen tuotannonanarkian, joka vastaa sitä tosiseikkaa, että taloudelliset suhteet laajentuvat ilman yhdenmukaista säännöstelyä, täytyy luovuttaa paikansa tuotannon järjestämiselle. Tuotantoa eivät tule suuntaamaan eristetyt, toisistaan riippumattomat liikeyrittäjät, jotka eivät tunne väestön taloudellisia tarpeita; tämä tehtävä tulee olemaan määrätyn yhteiskunnallisen laitoksen tehtävänä. Keskushallintokomitea, jolla on mahdollisuus korkeammasta näkökulmasta seurata yhteiskunnallisen talouden laajaa alaa, tulee säännöstellämään tätä taloutta koko yhteiskunnan hyödyksi ja luovuttamaan tuotantovälineet sopiviin käsiin ja varsinkin huolehtimaan pysyvistä sopusoinnusta tuotannon ja kulutuksen välillä. On olemassa laitoksia, jotka ovat liittäneet tehtäviensä piiriin taloustyön määrätyn järjestämisen: niitä ovat *pankit*.'

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 293. *Toim.*

Olemme vielä kaukana näiden Saint-Simonin sanojen toteutumisesta, mutta me olemme jo niiden toteutumisen tiellä: marxilaisuutta toisenlaisena kuin sen Marx itse käsitti, mutta vain muodoltaan toisenlaisena!” (146).*

myös marxilaisuutta!!!

„Tietysti sen tapaiset sijoitukset, joita Englanti suoritti esimerkiksi Suezin kanavalla valtiomahtinsa nojalla, — osakkeet ostettiin v. 1876 4 miljoonasta punnasta ja maksavat nykyään 30 miljoonaa puntia — ovat yhä vieläkin Saksan osalta mahdottomia”... (159—160).

hyvä esimerkki! (kateutta) 4 ja 30

s. 164 lainataan *J. Lewiniä*. „Saksalaiset pääomat Venäjällä”. Pietari 1914.

„Pankkien kansantaloudellinen tehtävä on jo paljon pohdittu *kansan omaisuuden hoitaminen*” (viittaus vuonna 1908 „Die Bank” aikakauslehdessä julkaistuun Lansburghin artikkeliin). „Mitä pysyvämpää jalansijaa luottotalous nykyään saa, sitä suuremmaksi muodostuu se pääoman osa, joka joutuu pankin valitsemaalle yrittäjälle. Nykyään pankit määräävät, mihin suuntaan virtaavat paitsi vuotuiset säästöt myös (ainaisessa uusiintumisprosessissa olevat) aikaisemmin kasatut pääomasummat. Muistakaamme ennen muuta 'vieraiden varojen' valtava kasvu. Ne tekivät Saksassa vuoden 1891 lopulla osakepankeissamme noin 1 280 milj. markkaa; vuoden 1906 lopulla noin 6 305 milj. markkaa; tällä haavaa ne arvioidaan noin 10 miljardiksi.

NB

(45

NB

10 mrd.

Vuoden 1913 lopussa yksistään Berliinin 9 suurpankilla oli 5,1 miljardia markkaa.** Mutta sen ohella pankit ovat arvopaperimarkkinoilla liikkuvien sitäkin suurempien pääomien kulkuteinä. Pankit saattavat siis jopa

5 mrd.

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 293—294. *Toim.*

** Sama, s. 204. *Toim.*

- hyvää tarkoittaessaankin *erehtyä*; ne voivat suunnata miljardit väärään suuntaan ja karsiä tietyissä oloissa tappioita. Nykyaikana muutamat suurpankit voivat suunnata suu-remmassa tai pienemmässä määrässä talou-dellista kehitystämme. Niiden vastuu muuttuu siten yksityistaloudellisesta, jollaista se on osakkeenomistajien kohdalta, kansantaloudel-liseksi vastuuksi koko valtion osalta. Asialli- sesti ne ovat olleet työntämässä pääomia kaupan ja teollisuuden alalle, ennen muuta raskaan teollisuuden jättiläisyriityksiin ja sa- malla maakiinteistöihin — aikaisemmin ritari- tiloihin ja nykyään suurkaupunkien vuokra- taloihin. Se on kehittänyt pikaisesti Saksan rautateollisuutta, jossa suhteessa sen edellä on vain Amerikka, ja Saksan suurkaupunkeja, jotka ovat saavuttamaisillaan jopa amerikka- laiset esikuvansa” (s. 12)...

- NB s. 27: „Vuoden 1908 lopulla vieraita varoja (luotonantajien varat ja talletukset): luotto- pankeissa $8\frac{1}{4}$ mrd. markkaa, säästöpan- keissa 15 mrd. markkaa, luottoyhdistyksissä 3 mrd. markkaa. $\Sigma = 26\frac{1}{4}$ miljardia mark- kaa.

- NB 'Yksityispankkien' määrä kasvaa (1892: 2 180; 1902: 2 564; 1912 laskettiin olevan noin 3 500), mutta niiden merkitys vähenee” (s. 16).

Schulze-Gaevernitzin sävyssä on kaikkialla (passim), kauttaaltaan Saksan imperialismin riemua, sian juhla- mieltä!!!!

- 46) pulan luonneh- dintaa!! s. 35: 1870—31 pankkia, joilla 376 milj. markkaa pääomaa
1872—139 ” ” 1 112 ” ” ”
|| (1873)—73 432 likvidoitu pulan seu- ra uksena

Valtionpankin tilisiirrot ja -selvitykset
(*miljardia* markkaa)

	1891	1901	1913	
	98.7	196.6	452.8	NB
sittä kätetsmaksuja				
	24.3 (=24.7%)	29.7 (=15.1%)	43.4 (=9.6%)	

..., V. 1909 Ranskan pankki oli tunnustanut 7.5 miljoonaa alle 100 frangin vekseliä, jota vastoin Saksan valtionpankki vain 700 000 alle 100 markan vekseliä” (s. 54).

Pankkitoimen „demokratisoituminen”!!⁷ Vrt. punnan osakkeita Englannissa ja minimum 1 000 markan osakkeita Saksassa (s. 111). * Tunnustetun vekselin keskiarvo Saksassa = 2 066 markkaa (Valtionpankki); Ranskassa 683 frangia („Banque de France”).

„G. von Siemens selitti valtiopäivillä kesäkuun 7 p:nä 1900, että punnan osake on Britannian imperialismin perusta” (s. 110).** NB

„Englannin teollisuusvaltio nojaa vähemmän kuin Saksa luottoon ja enemmän omaan pääomaansa” (55).

„Kansainvälisten maksujen välittäjänä Englanti ansaitsee muka vielä tänäkin päivänä aina 80 milj. markkaa vuodessa akseptointipalkkion muodossa. Väitetään, että Euroopan valtamerentakaisessa kaupassa Englannin välityksellä maksetaan vuosittain 6 *miljardia* markkaa” (83).

s. 100: § otsikoituna: „Pankkien pörssiherruus?” — siinä suhteessa muka liioitellaan, mutta „niiden (pankkien) vaikutus on laajalle ulottuvaa”...

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 220. Toim.

** Sama, ss. 220–221. Toim.

„täysin
järjesty-
nyt”⁸

„Jos aikaisemmin, 70-luvulla, pörssi nuoruudenhairahduksineen aloitti Saksan teollistamisen aikakauden käyttäen hyväkseen osakkeiden voittomahdollisuuksia, niin tätä nykyä pankit ja teollisuus kykenevät 'tulemaan toimeen itsenäisesti'. Suurpankkimme herruus pörssiin nähden, mikä on yhteydessä reporttioperaatioihin, muttei yksin niihin, ei ole mitään muuta kuin ilmaus siitä, että Saksa on täysin järjestynyt teollisuusvaltio. Koska automaattisesti vaikuttavien taloudellisten lakien vaikutusala täten supistuu ja pankkien kautta tapahtuvan tietoisien säännöstelyn ala laajenee tavattomasti, niin sen kautta kasvaa tavattomasti myös harvalukuisten johtavien henkilöiden *kansantaloudellinen edesvastuu*” (101).*

NB

(Lainataan) *A. Löwensteiniä*. „Württembergin luottopankkijärjestelmän ja sen suurteollisuuteen omaamien suhteiden historia”... „*Archiv für Sozialwissenschaft*”. 5. lisäviikko. Tübingen 1912.

47) Emissiot (s. 104):

	Kotimaiset arvopaperit			Minun laskelmani $\Sigma : 3 =$
	1909	1910	1911	
Saksa siirtomaineen	3.2	2.5	2.2	7.9 : 3 = 2.6
Englanti ”	1.9	3.1	1.8	6.8 : 3 = 2.3
Ranska.....	1.4	0.7	0.6	2.7 : 3 = 0.9

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 211. *Toim.*

NB

...,Pienen osakkeen kannattajat vetoavat ennen muuta siihen, että se antaa työläisille mahdollisuuden osallistua teollisuuteen, mikä yhteiskuntapoliittiselta näkökannalta on toivottavaa työläisten etujen ja yrittäjien etujen yhteenpunoutumista, työläisten osallistumista liikevoiton saantiin nykyaikaisessa muodossa" (ss. 110—111)— (punan osakkeen johdosta).

fraaseja
ja
valetta!!

!!

„Arvopaperikeinottelua” koskevassa §:ssä (s. 111 ja seur.) Schulze-Gaevernitz heittiö, sen sijaan että *paljastaisi* pankkien keinottelun ((vrt. aikakauslehti „Die Bank”, Eschwege y.m.)), kiertää asian sanomalla: „Jos pankkimme muodostuisivat keinotteleviksi yhtiöiksi... se olisi... Saksan kansantalouden romahdus” (112)... ((„Jos”))... pelastaa „liikemaailmamme” „korrektisuuden” ja pankkivirkailijoitamme kielletään keinottelemasta *muissa* pankeissa (tätä on tietysti muka helppo kiertää!! suurissa kaupungeissa)... entä *pankinjohtajat*? Hehän ovat „asioita tuntevia” („Wissenden”)!! Tässä suhteessa laista ei ole muka apua, tarvitaan „entistä suurempaa kauppiaan kunniantuntoa ja oman aseman tajuamista” (113)...

48)

9 pankkia
yhteensä
83% !!

„Vuoden 1909 lopussa Berliinin 9 suurpankkia, yhdessä niihin liittyvien pankkien kanssa, hallitsi 11,3 miljardin markan pääomaa, s.o. noin 83% Saksan koko pankkipääomasta. 'Deutsche Bank', joka hallitsee yhdessä siihen liittyvien pankkien kanssa noin 3 miljardia markkaa, on Preussin valtionrautateiden hallinnon ohella suurin ja samalla erittäin epäkeskitetty pääomakasautuma vanhassa maailmassa” (137)... *

Pankkien välisiä sopimuksia: „Darmstädter Bank” aikoi tehdä Berliinin kaupungin kanssa sopimuksen Tempelhofin kentän „tuotteisasta käytöstä” luvaten 10% voitto-osinгон. Kun sitten „Deutsche Bank” teki tämän kaupan,— „Darmstädter Bank” osoittautui olevan sen konsortiossa!! (s. 139)... „Tämän tapaiset pankkikonsortiot ovat taipuvaisia tekemään hintasopimuksia”...

pankki-
kartelliiksi

„Kuitenkin 'yhteiset sopimukset', joita tehtiin kesällä 1913, ovat niin pitkälle meneviä, että tokkopa niiden täyttämisen jälkeen voitaneen enää puhua vapaasta kilpailusta pankkitoiminnassa”... (139)...

(1913)

„'Diskontogesellschaftissa' on esim. 25 henkilöä käsittävä vakituisesti toimiva esikunta, joka valvoo operaatioiden laskutus- ja muodollista puolta” (143).

25 henkeä
valvomas-
sa...

„Oleellista valmistavaa työtä suuryritystä varten, varsinkin juuri pankkitoiminnan alalla, suorittaa preussilais-saksalainen asepalvelu totuttamalla kurinalaiseen joukkotyöhön. Ellei se olisi tarpeellista jo yksistään poliittiselta kannalta, niin se pitäisi saattaa voimaan kapitalistisen suuryrityksen valmistavana kouluna ja taloudellisen intensiivisyyden tehostajana” (144—145)...

pankit
ja sota-
väki!!

„Kolmekymmentä vuotta sitten vapaasti kilpailevat yrittäjät suorittivat $\frac{9}{10}$ siitä taloudellisesta työstä, joka ei kuulunut 'työläisten' ruumiillisen työn alaan. Nykyisin suorittavat *virkamiehet* $\frac{9}{10}$ tästä taloudellisesta henkisestä työstä. Pankkitoiminta on tämän kehityksen etunenässä (151).* Sen jättäjäyrityksissä virkailija on kaikki kaikessa, johtajakin on laitoksen 'palvelija’”...

NB
NB

NB

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, s. 212. Toim.

..., „Frankfurter Zeitung” (2. V. 1914) lausui „Diskontogesellschaftin” ja „Schaffhausenscher Bankverein” yhdistymisen johdosta seuraavat sanat:

1)

„Pankkien keskittymisen kasvaessa supistuu niiden laitosten piiri, joiden puoleen yleensä voidaan kääntyä suuren luoton haussa, minkä johdosta suurteollisuuden riippuvaisuus harvalukuisista pankkiryhmistä lisääntyy. Teollisuuden ja finanssimiesmaailman läheisen yhteyden vallitessa on pankkipääomaa tarvitsevien teollisuusyhtiöiden liikuntavapaus rajoitettu. Sen vuoksi suurteollisuus katselee sekavin tuntein pankkien lisääntyvää trustiutumista (yhtymistä tai muuttumista trusteeiksi); todellakin, on jo usein havaittu suurpankkikonsernien keskinäisten sopimusten ituja, sopimusten, jotka tähtäävät kilpailun rajoittamiseen” (s. 155).*

NB

154—5: kysymys, mikä on mistäkin enemmän riippuvainen, pankitko teollisuudesta vai päinvastoin...

48) *Wiewiórowski*. „Saksan pankkien keskittymisen vaikutus pulailmiöihin” („Freiburgilainen väitöskirja”). Berliini 1911.

NB

Voelcker. „Yhdistymis- ja voitto-osinkomuodot Saksan suurteollisuudessa”. Leipzig 1909 ((„*Schmoller's Jahrbuch*”, 33. osa, 4. vihko)).

1)

X luku. „Ulkomaiset sijoitukset”.

NB

„Jotta pankkimme voisivat ohjata niille virtaavat pääomat ulkomaisten sijoitusten uomaan, sitä varten täytyy olla olemassa niiden asiakkaiden taholla vastaavanlaisia yksityistaloudellisia edellytyksiä. Tärkeimpänä

2)

NB

kiihokkeena on tarve saada korkeampi voittoprosentti kuin mitä saadaan kotimaisista

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 212—213. *Toim.*

sijoituksista samalla kun pääomarikkaudet lisääntyvät ja korkoprosentti pienenee maassa... NB

...Tällöin pankit pyrkivät saamaan ennen kaikkea emissiovoittoa, mikä muissa pääomista köyhissä ja raaka-aineista rikkaissa maissa on tavallisesti suurempi kuin kotimaassa” (158)... NB

NB [vrt. edellä, s. 44, lainausta sivuilta 159—160 *] NB

„Numeerisen arvion mukaisesti Englannin pääomansijoitukset ulkomailla ovat 70 miljardia, Ranskan 35 miljardia (1910), mutta Saksan v. 1913 hädin tuskin 20 miljardia markkaa” (160). 70
35
20

Esittäessään varmuudeksi tosiasioita ulkomaisten sijoitusten „vientiehdosta” ja edullisuudesta teollisuudelle, Schulze-Gaevernitz sanoo m.m., että Ranskin käyttä sitä hyväkseen:

„Ranskan koroillaeläjävaltion teollisuus elää siis toistamiseen kukoistuskautta” — myöntäessään vuonna 1910 lainan Turkille Ranska asetti ehdoksi, ettei Turkki anna yhdellekään valtiolle tilauksia *enemmän* kuin Ranskalle... (s. 163). kuvaa-
vaa!!!

„Tällä haavaa Saksa on tyypillinen ’ulko- mailla toimiva yrittäjä’, samaan aikaan kun Ranska ja vähitellen Englantikin kangistuvat koroillaeläjiksi. ...Jos kohta maailmalla on nykyään anglosaksinen ulkomuoto, niin pankkimme ovat rautateiden, kaivosten, plantaasien, kanavien, kastelulaitosten j.n.e. avulla antamassa sille parhaillaan saksalaisen hengen piirteitä” (164)... NB

(NB: s. 1, huomautus: „Kirjoitettu ennen sotaa.”)

X luvussa.

C. „Ulkomaisten sijoitusten poliittinen arvo”. NB

* Ks. tätä osaa, s. 33. Toim.

„Pääoman vienti on ulkopoliittisten tarkoituserien saavuttamiskeinoja ja sen menestyminen riippuu vuorostaan ulkopoliitikasta.

a) *Lainanantajavaltiot: Ranska, Englanti, Saksa.* Englanti ja Ranska, kummatkin maailman suurimmat lainanantajavallat, ovat *poliittisia* pankkiireja. Valtio ja pankkimaailma esiintyvät tässä suhteessa *yhtenä* persoonana. Niin on esimerkiksi Ranskan hallituksen ja 'Crédit Lyonnais'n' laita. Samoin Edvard VII:n ja sir E. Casselin ystävyys. Toivoessaan päävoittoa poliittisessa arpapelissä Ranska asetti miljardeja *yksistään* Venäjän kortille. Saatuaan Ranskalta rahaa Venäjä saattoi toimia Kaukoidässä — Kiinassa, Persiassa — jopa poliittisena lainanantajana. Lainanantajana Ranska sitoi itseensä Espanjan ja Italian, jotka sitten Algeciras'issa tekivät sille palveluksia asiakaina. Ranska oli valmis myöntämään Kosuthin ministeristölle lainaa, jonka se eväsi kreivi Kuehnilta: 'lisänä olisi tällöin ollut Kolmiliitto'. Poliittisena lainanantajana Englanti on jälleen yhdistänyt brittien maailmanvallan eikä pelkää sen omien consolsien kurssiin kohdistuvaa painetta. Täydellinen hollousturva, joka emämaassa on myönnetty siirtomaiden valtionlainoille, on myötävaikuttanut siihen, että esimerkiksi sellainen puoleksi kehittymätön uusi maa kuin Natal saa lainaa helpommilla ehdoilla kuin kauan sitten lujittunut, hyvin arvovaltainen Preussi jättiläismäisine rautatie- ja valtionmaaomaisuuksineen. Tämä lainayhteys edustaa sinänsä 'etu yhteyksiä', joiden voima lienee suurempi kuin mitä Chamberlainin tullietuuksilla voisi koskaan olla. Ulottaen toimintansa imperiumin sisäisiä yhteyksiä kauemmas brittiläinen lainanantaja pitää Japania poliittisena vasallinaan, Argentiinaa alusmaanaan, Portugalia peittelemättömässä vel-

kaorjuudessa. Portugalin Afrikan kultakuunakoristeiset kuvernöörit ovat brittien marionetteja” (165)...

„Kokonaissumma” (Venäjälle sijoitettujen saksalaisten pääomien) „arvioidaan 3 miljardiksi. Sen, että pankkimme asettavat etu-tilalle tämän maailmanhistorian suurimman velallisen, ymmärtää, kun ottaa huomioon pankkien suuret liikevoitot, joita nimenomaan venäläiset arvopaperit tuottavat” (166).

„Epäilemätöntä on, että puolisivistyneen maailman maat, joita toistaiseksi ei ole jaettu vielä siirtomaiksi, eivät voi poliittiseen ja taloudelliseen itsenäisyyteen pyrkiessään saada miltään muulta Euroopan valtakunnalta yhtä pyyteetöntä apua kuin Saksalta. Kiina, Persia ja Turkki tietävät, ettei Saksalla ole minkäänlaisia aluevaatimuksia” (167).

...„Vapausaatteille vastakkaiset maan sisäiset olot estävät niin ikään maailmanpoliittisten ajatusten tunkeutumista syvälle kansan sieluun. Miten kaukana olemmekaan tunnuksesta 'imperium et libertas'*, jota anglosakit alkaen Cromwellista ja aina Rhodesia myöten saavat kiittää mitä suurimmista saavutuksistaan!” (168)

NB

helmi!!!

helmi!!

{ imperia-
lismi
ja demo-
kratia⁹
helmi!
(ja NB)

pikkuporvariston laajojen kerrostien ja proletariaatin huippukerrostien hiotumpaa, ovelampaa lahjontaa

„Ulkomailla saksalaiset pankit ovat joutuneet kaikkialla kilpailemaan sinne jo kauan sitten pesiytyneiden englantilaisten 'ulko-
maisten pankkien' kanssa, jotka vielä tänäkin päivänä ovat liiketoimiensa ja osakepääomansa puolesta saksalaisia paljon voimakkaampia” (173)...

* — „imperiumi ja vapaus”. Toim.

32)

helmi!!!

NB

....„Sitäkin selväjärkischemmin tahdomme osoittaa sen tosiasian, että olemme astuneet näyttämölle myöhästyneinä. Saksan ulkomaisten pankkien toimintaa voidaan verrata sellaisen toimintahaluisen nuorukaisen paljonlupaaviin askeleihin, jolle suurin osa maailmasta on tehty luoksepääsemättömäksi sen onnellisen haltijan toimesta. Lieneekö brittien maailmanvaltakunnassa — Ranskasta ja Venäjästä puhumattakaan — edes *yhtä* saksalaista pankkilaitosta, vaikka onkin väitetty, että britti hallitsee maailmaa muka *kaikkien* eduksi. Saksan pankkijärjestelmän tulevaisuus ulkomailla riippuu suuressa määrin sen *poliittisen tehtävän* ratkaisemisesta, että pidetään avoinna ne maailman maat, joita kukaan ei ole vielä anastanut, ennallistetaan muhamettilaismaailma, luodaan Afrikassa saksalainen siirtomaaimperiumi”... (174).

Teoksen 2. osa, *Jaffén* kirjoittama, on kuiva esitys englantilais-amerikkalaisesta ja ranskalaisesta pankkitoiminnasta. Nil.

„Yhteiskuntatalouden perusteiden” VI osasto. „*Teollisuus, vuorityö, rakennustoiminta*”. Tübingen 1914.

Runsas kirjallisuusluettelo (vrt. s. 37 *).

Ks. viivallisesta vihkosta eräitä suurteollisuutta koskevia tilastotietoja. **

kirjoitettava kirjasta: ss. 34 ja 143, teollisuus
1882 ja 1907

M. R. Weyermannin artikkelista:
„Nykyaikainen teollisuustekniikka”

* Ks. tätä osaa, ss. 24—26. *Toim.*

** Tarkoitetaan „μ” vihkoa. Ks. tätä osaa, ss. 446—447. *Toim.*

lainaus K. Rathenaun teoksesta. „Pääoman ja tuotteiden määrän kasvun vaikutus Saksan koneenrakennusteollisuuden tuotantokuluihin”. 1906.

NB

Seuraavanlaisia esimerkkejä:

Tuotannon lisäys noin 50%	(pumput) Pumppumallit		
	A	B	C
	197	880	1 593 markkaa
	162	738	1 345

Kirjoituskoneet (s. 157)

100 kappaleen tuotanto.	Hinta=200 markkaa
500	160
1 000	140
2 000	125

Saksalaisten teollisuusosakkeiden emi-
tointi { „Frankfurter Zeitungin” ja „Valtio-
tieteellisen hakemiston” mukaan } („Emis-
siotoiminta”)

1903—195. ₃	milj.	Nousun alku
1904—267. ₆	”	”
1905—492. ₅	”	nousu
1906—624. ₃	”	kohokohta
1907—240. ₂	”	pula
1908—326. ₇		(tervehtymisen alku)

nousu
versus
pula

Behrin tietojen mukaan jalkineiden kulu-
tus Yhdysvalloissa oli (s. 175):

1880—2. ₅	paria	asukasta	kohden
1905—3. ₁₂	”	”	”

NB

Th. Vogelsteinin artikkelista. „Kapitalistisen teol- (33
lisuuden finanssiorganisaatio ja monopolien muodos-
tumisen”.

„Kymmenen vuoden kuluttua toukokuun 9
pstä 1873, päivästä, jolloin *Schönlankin*
hyperbolisen sanonnan mukaisesti koitti kar-
tellien syntymähetki ja jolloin taloudellisen
nousun kohtalonhetki löi, Fr. Kleinwächter
julkaisi kartelleita koskevan kirjansa” (216).

NB

Kartellien historiasta:

„Vuotta 1860 edeltäneeltä aikakaudelta voidaan esittää yksityisiä esimerkkejä kapitalistisista monopoleista; niissä voidaan löytää sellaisten muotojen ituja, jotka nykyään ovat niin yleisiä; mutta kaikki se on ehdottomasti kartellien esihistoriaa. Nykykaisten monopolien muodostumisen varsinainen alku ulottuu korkeintaan 1860-luvulle. Monopolien ensimmäinen suuri kehityskausi alkaa teollisuuden kansainvälisestä 1870-luvun ahdinkotilasta ja jatkuu 1890-luvun alkuun” (222).

NB

„Jos tarkastellaan asiaa Euroopan mitassa, niin vapaan kilpailun kehityksen äärirajana ovat 60- ja 70-luvut. Englanti päätti silloin vanhatyyllisen kapitalistisen organisaationsa rakentamisen. Saksassa tämä organisaatio ryhtyi päättävään taisteluun käsi-työtä ja kotiteollisuutta vastaan ja alkoi luoda omia olomuotojaan” (ibidem).

NB

34) „Suuri kumous alkaa vuoden 1873 romahduksesta tai oikeammin sitä seuranneesta lamakaudesta, joka — tuskin huomattavin keskeytyksin 80-luvun alussa ja vaihtuen tavattoman voimakkaaseen, mutta lyhyeen nousukohtaan vuoden 1889 vaiheilla — jatkuu 22 vuotta Euroopan taloudellisessa historiassa” (222)...

..., Lyhyen nousun aikana vuosina 1889/1890 kartelleja käytettiin voimaperäisesti suhdanteen hyväksikäyttämistä varten. Harkitsematon politiikka kohotti hintoja vielä nopeammin ja voimakkaammin kuin mitä olisi tapahtunut ilman kartelleja, ja melkein kaikki nuo kartellit kukistuvat kunniaatta 'vararikon hautaan'. Huonoa aikaa ja alhaisia hintoja kesti vielä viisi vuotta, mutta teollisuudessa ei vallinnut enää entinen mieliala. Lamaannusta ei enää pidetty minään itsestään selvänä asiana, siinä nähtiin vain tauko uuden suotuisan suhdanteen edellä.

kartellien
II kausi

Ja niinpä kartelloitumisliike siirtyikin toiseen kauteensa. Ohimenevän ilmiön asemesta kartellit muodostuvat erääksi niistä perusteista, joille pohjautuu koko talouselämä. Ne valtaavat teollisuusalan toisensa jälkeen, etupäässä raaka-aineiden jalostuksen. Jo 1890-luvun alussa kartellit loivat itselleen

koksisyndikaatin organisaatiossa, jonka maliin on luotu hiilisyndikaatti, sellaisen kartellitekniikan, jota kauemmas kehitys ei varsinaisesti ole mennyt. Suuri nousu XIX vuosisadan lopulla ja vuosien 1900—1903 kriisi tapahtuvat — ainakin vuori- ja rautateollisuudessa — ensi kerran täydellisesti kartellien merkeissä. Ja jos tämä näytti silloin vielä joltain uudelta, niin nyt on laajalle yleiselle mielipiteelle tullut itsestään selväksi totuudeksi, että taloudellisen elämän suuret alat on yleensä poistettu vapaasta kilpailusta” (224)... *

NB

(35)

Kartellimuotoja:

- a) Kartellit, jotka määräävät tavarantoimitusten ehdot (myyntiehdot, määräajat, maksusuoritukset etc...)
  - b) Kartellit, jotka määräävät menekkialueet
  - c) Kartellit, jotka määräävät tuotteiden määrän
  - d) Kartellit, jotka määräävät hinnat
  - e) Kartellit liikevoiton jakoa varten
- Syndikaatit* — yhteinen myyntitoimisto (Verkaufsstelle)
Trusti — omistaa kaikki yritykset

yksinomainen ja ehdoton valta

Vilkaistava *Kondtia*
Lindenbergiä
Sayous'a
Stelleriä
Stillichä
Warschaueria
Weberä

(36)

* Ks. V. I. Lenin, Teokset, 22. osa, ss. 194—195. Toim.